

Beretning fra fisker Einar Larsen, Dragør.

Situationen 1943.

Da tysk politi i efteråret 1943 søgte at arrestere og deportere danske statsborgere af jødisk herkomst, blev en stor indsats gjort for at bringe de eftersøgte til Skåne. Fra østdanske havne blev, hovedsageligt i fiskerbårde, hovedparten af de, der var truet, bragt i sikkerhed på den anden side af Sundet. I betydeligt omfang var fiskerne i Dragør impliceret i denne menneskeflugt, og mange hundrede blev sejlet fra Dragør til Skåne mellem 30. september og 4. oktober 1943.

At denne omfattende flugt lod sig gøre skyldtes især, at en henværende tysk skibsfartskyndig ved det tyske gesandtskab havde røbet den tyske aktion. Men også at værnemagtssoldaterne holdt sig passive var afgørende. Det var alene Gestapo, det hemmelige tyske politi der greb ind, hvad der også blev tilfældet den 4. oktober i Dragør.

Det følgende er et referat af en samtale 16. marts 1990 med fisker Einar Larsen f. 1911. Han er en af de sidste, der på samtale tidspunkt kan berette om en dramatisk, men kort periode i Dragør 1943, under den tyske besættelse 1940-45.

Einar Larsen var, som de fleste af fiskerne i Dragør stærkt engageret i forsøget på at bringe jødiske landsmænd til Skåne. Transporterne foregik naturligt nok i aftentimerne efter mørkets frembrud. På nordre molehoved havde der siden midten af 1942 været dansk politikontrol efter tyske krav. Fiskernes passersedler, der gav tilladelse til udøvelse af erhvervet, skulle præsenteres ved udsejlingen. De danske politibetjente lagde ikke hindringer i vejen, og viste så godt som fuld loyalitet, hvad der var afgørende når der var flygtninge ombord, mere eller mindre skjult.

Einar Larsen sejlede de første over Sundet og i sikkerhed den 2. oktober og fortsatte indtil den 4. Einars båd var kun et år gammel, og så rummelig, at de fire-fem gange han sejlede med flygtninge, var der op til 30 personer med. På en af turene måtte Einar opleve, at to urolige hoveder kom i et mindre slagsmål.

Udover de jødiske flygtninge, blev også andre bragt til Skåne, folk der under illegalt arbejde havde Gestapo i hælene. Bl.a. blev Borchsenius, præst fra Randers hjulpet over Sundet.

Einar havde sin boder Louis som makker i båden, og han bragte en dag, hvor Einar holdt fridag, en engelsk og amerikansk pilot til Skåne, hvorfra de fik mulighed for at komme videre til England. De var hjulpet til Dragør efter en nedstyrtning eller nødlanding. Måske de samme, som det er meddelt blev holdt skjult i kortere eller længere tid i et større sommerhus på nordstranden. Det kan tilføjes at bådebygger Henrik Petersen med sin mindre jolle "Thea" (Kragejolle type) også var aktiv i den særlig farlige sejlads med eftersøgte danskere, antagelig også allierede flyvere.

Gestapo, der i flere kystområder søgte at gribe ind mod sejladsen med flygtninge til Skåne, fandt også som nævnt til Dragør. 4. oktober kl. ca. 20, kom flere biler med gestapofolk til havnepladsen nær Kongevejen. Skød varselskud og pågreb flere familier på vej til fiskerihavnen. Adskillige, der allerede var -

kommet i bådene, blev på denne måde advaret og kunne flygte fra havneområdet (se publikationen "Besættelse og Befrielse omkring Dragør".Udgivet 1985).

Einar Larsen var den pågældende aften sejlet så tidligt, at de der var med denne aften kom over i god behold. Omkring foråret 1944 besluttede Einar og broderen Louis, at tage til Skåne for en sikkerheds skyld. De gik syd over gennem Falsterbokanalen til Skånes sydkyst. For at komme gennem kanalen var det påbudt at tage lods, hvad der måtte erlægges 10 kr. for. De to brødre slog sig ned i Trelleborg, hvorfra de fik mulighed for at fiske. De havde været så forudseende, at tage næringer, kroge, ja selv børen med til formålet, og der viste sig gode muligheder for at afsætte fangsten.

I første omgang skaffede de sig agn til krogene i en byttehandel med de skånske fiskere, ved at give dansk snaps som modydelse. Alt i alt var forholdene nok mere gunstige, end for mange andre flygtninge, der andre steder måtte flytte fra sted til sted, of- med snævre boligforhold.

Fiskeriet fra Trelleborg kunne finde sted uden problemer, blot skulle svenske registreringsnumre påmales båden. Andre fiskere fra Dragør var også søgt hertil, således Ib Hansen, populært kaldet Ib maler. (faderen var malermester i Dragør).

Udover disse Dragør-fiskere, var der også fiskere fra Rødvig, der var søgt i sikkerhed i Skåne, og forholdet til værtsfolkene var upåklageligt. Dramatiske oplevelser var man forskånet for, blot kan det nævnes, at man en dag oplevede, at en u-båd, antagelig italiensk, engang dukkede op. Tog sig den frihed at bemægtige sig torsk fra en svensk fisker, d.v.s. de sejlede ind i linerne og forsynede sig herfra.

Det var muligt at holde en beskeden forbindelse til familierne hjemme, med kortere hilsner på åbne brevkort.

Som afslutning, og i fortsættelse af ovenstående beretning, skal det med, at andre implicerede fiskere fra Dragør ikke var for- sigtige nok til at tage til Skåne i god tid. Det gik senere galt da Gestapo etablerede sig i villa "Pax" i foråret 1944 på nord- stranden i Dragør. Fik blandt andet gennem angivere, benævnt stikere, fundet frem til flere, der havde deltaget i sejlads med flygtninge. Adskillige blev afhentet og kom under brutalt for- hør, efter at være anbragt i celler, der var indrettet i vil- laen^skælder. Blev derefter sendt til Vestre Fængsel og endelig til Frøslevlejren.

Det illegale blad "Frit Danmark", 2.aug.1944 beretter, at føl- gende blev af Gestapo hetet til forhør: Louis Christensen, Lau- ritz Jensen, Gotfred Lundqvist, søsteren Ellen Nielsen, Jan Lundqvist, Juul Andersen, Jens Wærling og Jan Schwartz.

Ellen Nielsen, der havde været kontakten til Dragør fra illegale hjælpegupper i København, kom december 1944 fra Frøslev til koncentrationslejren Rawensbrüch. Herfra kom hun stærkt afkræf- tet hjem til Dragør med Røde Kors-transporterne. Dog blev der tale om et kortere rekreationsophold i Skåne.

Svend Jans